

การปฏิบัติตามกฎหมายควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบของผู้ประกอบการร้านค้าที่จำหน่ายบุหรี่ รอบสถานศึกษาในพื้นที่เขตสุขภาพที่ ๕

นรา เทียมคลี (วท.ม.)

สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ ๕ จังหวัดราชบุรี

บทคัดย่อ

ที่ตั้ง ความหนาแน่น และการปฏิบัติตามกฎหมายของผู้ประกอบการร้านค้าที่จำหน่ายบุหรืรอบสถานศึกษา มีผลต่อการเข้าถึงบุหรืที่นำไปสู่การตัดสินใจทดลองสูบบุหรี่ของเยาวชน การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจแบบภาคตัดขวาง (Cross - sectional Survey Research) วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการปฏิบัติตามกฎหมายควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ และปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามกฎหมายควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบของผู้ประกอบการร้านค้าที่จำหน่ายบุหรืรอบสถานศึกษาในพื้นที่เขตสุขภาพที่ ๕ โดยเก็บข้อมูลจากผู้ประกอบการร้านค้าที่จำหน่ายบุหรืประเภทร้านขายของชำหรือร้านโชห่วยทุกร้าน ซึ่งมีที่ตั้งร้านค้าอยู่ในรัศมี ๑,๐๐๐ เมตรรอบสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในสังกัดรัฐ และอยู่ในเขตเทศบาลเมืองของ ๔ จังหวัดในพื้นที่เขตสุขภาพที่ ๕ ได้แก่ สมุทรสาคร ประจวบคีรีขันธ์ สุพรรณบุรี และเพชรบุรี เก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์ในช่วงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๒ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ Chi – square test, Independent Samples T – Test, และ Pearson correlation

ผลการศึกษา พบว่า มีร้านค้าซึ่งอยู่ในรัศมี ๑,๐๐๐ เมตร ของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (สพม.) และสังกัดเทศบาลเมืองของ ๔ จังหวัดในเขตสุขภาพที่ ๕ จำนวนทั้งสิ้น ๒๔๔ ร้าน คิดเป็นสัดส่วนของโรงเรียนต่อจำนวนร้านค้าที่จำหน่ายบุหรืเท่ากับ ๑ ต่อ ๑๑ ซึ่งจำนวนร้านค้าทั้งหมดนี้ ยินยอมให้ข้อมูลที่สมบูรณ์ครบถ้วน ๒๐๓ ร้าน คิดเป็นร้อยละ ๘๓.๒ โดยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ ๖๗.๕ อายุเฉลี่ย ๕๔.๓ ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ร้อยละ ๔๒.๔ เกือบทั้งหมดเป็นเจ้าของร้าน ร้อยละ ๙๕.๖ ไม่เคยสูบบุหรื ร้อยละ ๘๐.๓ มีระยะเวลาเปิดกิจการค้าขายเฉลี่ย ๑๙.๗ ปี ระยะเวลาในการจำหน่ายบุหรืนานเฉลี่ย ๑๘.๒ ปี จำนวนชั่วโมงที่เปิดทำการต่อวันของร้านค้าที่จำหน่ายบุหรืส่วนใหญ่เปิดทำการมากกว่า ๑๒ ชั่วโมงต่อวัน ร้อยละ ๘๐.๓ โดยเปิดทำการเฉลี่ย ๑๔.๑ ชั่วโมงต่อวัน ประเภทของผลิตภัณฑ์ยาสูบที่วางจำหน่ายในร้านค้าเกือบทั้งหมดหรือร้อยละ ๙๑.๖ จำหน่ายทั้งบุหรืซิการ์เรตและ ยาเส้น เกือบทั้งหมดหรือร้อยละ ๙๙.๕ มีใบอนุญาตจำหน่ายยาสูบ และส่วนใหญ่มีระยะห่างน้อยกว่าหรือเท่ากับ ๓๐๐ เมตรจากสถานศึกษา ร้อยละ ๔๓.๔ โดยระยะห่างเฉลี่ยเท่ากับ ๓๘๓.๓ เมตร สำหรับการปฏิบัติตามกฎหมายควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. ๒๕๖๐ พบว่า มีเพียงร้อยละ ๓๕.๐ ของผู้ประกอบการร้านค้าที่จำหน่ายบุหรืรอบสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติตามกฎหมายครบถ้วน ใน ๖ ประเด็นที่ศึกษา ได้แก่ ไม่ขายบุหรืให้กับบุคคลที่อายุต่ำกว่า ๒๐ ปีบริบูรณ์ ไม่แบ่งขายบุหรืซิการ์เรตไม่แสดงหรือตั้งโชว์ให้เห็นทั้งซองและยี่ห้อบุหรืได้จากหน้าร้าน ไม่วางโชว์ซองบุหรืในตู้บุหรืที่ใส ไม่แสดงราคาบุหรืในลักษณะจูงใจให้บริโภค และไม่จัดเรียงบุหรืโดยไม่เห็นภาพคำเตือน โดยปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามกฎหมายของผู้ประกอบการร้านค้าที่จำหน่ายบุหรืรอบสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ การได้รับคำแนะนำหรือสิ่งสนับสนุนจากตัวแทนบริษัทบุหรื ($p < ๐.๐๐๑$) การรับรู้กฎหมายควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ ($r = ๐.๕๒๒$, $p - \text{value} < ๐.๐๐๑$)

จำนวนชั่วโมงที่เปิดทำการต่อวัน ($r = -0.158$, $p = 0.024$) เจตคติต่อการปฏิบัติตามกฎหมายควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ ($r = 0.537$, $p\text{-value} < 0.001$) การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงต่อการปฏิบัติตามกฎหมายควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ ($r = -0.221$, $p\text{-value} = 0.002$) และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมปฏิบัติตามกฎหมายควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ ($r = 0.529$, $p\text{-value} < 0.001$)

ดังนั้น จึงควรส่งเสริมให้ผู้ประกอบการร้านค้าที่จำหน่ายบุหรี่รอบสถานศึกษามีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. ๒๕๖๐ ตลอดจนมีเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าว พร้อมทั้งให้ข้อมูลแก่ผู้ประกอบการกลุ่มนี้ ให้รู้เท่าทันกลยุทธ์การตลาดของธุรกิจยาสูบโดยการให้คำแนะนำหรือสิ่งสนับสนุนเกี่ยวกับการจำหน่ายบุหรี่ผ่านตัวแทนจำหน่ายของบริษัทบุหรี่ และเฝ้าระวังและบังคับใช้กฎหมายควบคุมยาสูบอย่างจริงจังกับร้านค้าที่จำหน่ายบุหรี่รอบสถานศึกษา

คำสำคัญ: การปฏิบัติตามกฎหมายควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ/ ผู้ประกอบการร้านค้าที่จำหน่ายบุหรี่/ รอบสถานศึกษา